

MITTUNIVERSITETET
Avdelningen för utbildningsvetenskap

Vad är fritid?

En fallstudie om hur barn uppfattar begreppet fritid

Johanna Pernu och Frida Lundström

Abstrakt

I studien undersöks hur barn uppfattar begreppet fritid. Undersökningen är en kvalitativ fallstudie baserad på två gruppintervjuer med samma barn. Resultatet visar att barnen uttrycker att fritid bara räknas som fritid om den innehåller sociala relationer, personlig utveckling och aktivitet. Barnen behöver under sin fritid kunna förhandla med vuxna kring regler och ansvar. Fritid handlar om hur barn ser på den egna verkligheten. Det viktigaste för barnen är deras sociala relationer, de ändrar sina egna åsikter om vad de önskar göra under sin fritid för att passa in i kamratgrupper.

Nyckelord: Barn, elever, fritid, fritidsaktiviteter, fritidshem, pedagoger, vuxna.

Innehållsförteckning

Abstrakt	i
Innehållsförteckning	ii
Inledning	3
Problemformulering	4
Syfte	4
Frågeställningar	4
Bakgrund	5
Fritidens historia	5
Definition av fritid	6
Fyra sätt att definiera fritid.....	8
Metod	10
Urval	10
Genomförande.....	11
Validitet och reliabilitet.....	12
Forskningsetiska frågor.....	12
Analysens genomförande	13
Metoddiskussion.....	13
Resultat/Analys	14
Aktiviteter med ansvar	14
Spel och tävling	15
Det sociala	15
Ledare och följare.....	16
Vilotid	18
Regler.....	18
Miljöer, föremål och lojalitet.....	20
Fritid som underhållning eller utveckling	22
Gränser	23
En sammanfattning om vad fritid är.....	24
Diskussion	26
Fritid är när man får göra vad man vill	26
Fritiden är styrd	27
Fritidsbegreppet är flytande.....	27
Referenser	29
Bilaga 1 Missiv	
Bilaga 2 Intervjufrågor.....	

Inledning

Olsson (2010) skriver att myndigheter, medier, pedagoger och vårdnadshavare har en tendens att skapa en bild av fritidshemmen utan eleverna. Det betyder att pedagoger besitter andra verksamhetsangelägna prioriteringar än deras elever. För pedagoger är det viktigt att kunna erbjuda elever ett stort utbud av olika förplanerade aktiviteter, eleverna själva önskar istället få fokusera på sitt umgänge. Det har visat sig att elevernas kamratrelationer är det viktigaste under deras fritid (ibid).

Det är de vuxna som styr fritidshemmens verksamhetsinnehåll där det finns brister kring hur barns röster blir hörda. Det är viktigt att synliggöra barnen och öppna upp för elevinflytande i fritidshemmens verksamheter (Klerfelt & Haglund, 2011). Dahl och Ackesjö (2011) skriver därför att pedagoger behöver stanna upp och fråga sig vad fritid är utifrån ett barns perspektiv. Begreppet fritid är värt att undersöka då barn och vuxna tolkar det på olika sätt (Rohlin, 2011). Det finns bristande kunskaper om hur barn förstår fritid, vilka skapar fallgropar i fritidsverksamhetens innehåll (Klerfelt & Haglund, 2011).

Delaryd (2011) menar att barns fritid blir endast givande om den av barnet själv upplevs som positiv, meningsfull och självvald. Delaryd (2011) och Skolverket (2014) skriver att fritid inte behöver innehålla för mycket aktiviteter för de yngre barnen, det räcker att på fritidshemmen få pyssla, leka fritt och röra på sig.

Pedagoger prioriterar alltså förplanerade fritidsaktiviteter även om dessa inte uppfattas vara det viktiga för fritidshemmens elever (Olsson, 2010 & Delaryd, 2011). För att fritid ska uppfattas som meningsfull även för fritidshemmens elever är det viktigt att pedagoger söker förståelse för vad fritid är för eleverna, fritid behöver studeras utifrån barns perspektiv (Dahl och Ackesjö, 2011).

Vi är i slutet av vår utbildning till fritidslärare, de författare vi tar upp i vår inledning beskriver återkommande problematik som vi stött på under våra verksamhetsförlagda utbildningar. Pedagoger på fritidshem satsar mycket på aktiviteter utan att egentligen föröka förstå elevernas egna uppfattningar om vad meningsfull fritid är. En förutsättning för att kunna förbättra fritidsverksamhetens innehåll är utgå från vad fritid är för barn. Därför är det angeläget att undersöka barns uppfattningar om fritid.

Problemformulering

Rohlin (2011) skriver att barn uppfattar begreppet fritid på annat sätt än vuxna. Haglund och Anderson (2009) menar att vuxnas uppfattningar om barns fritid är att den behöver ägnas åt sådant som är nyttigt och lärorikt. Om barn ägnar sin fritid åt göranden som vuxna bestämt åt dem, skriver Haglund och Anderson att detta utifrån ett fritidsperspektiv skulle kunna betyda att barn inte har någon egentlig fritid.

För att kunna utveckla fritidshemsverksamheter riktade mot barn blir det därför intressant att undersöka hur barn uppfattar begreppet fritid.

Syfte

Syftet med fallstudien är att undersöka hur barn uppfattar begreppet fritid.

Frågeställningar

1. Hur beskriver barn begreppet fritid?
2. Vad beskriver barn att de gör på sin fritid?

Bakgrund

Kapitlet innehåller först en sammanfattande översikt om fritidens historia. Därefter presenteras aktuell forskning som försöker definiera begreppet fritid. Slutligen framförs punkter rörande hur olika människor kan tolka begreppet fritid.

Fritidens historia

Fritidsdefinitioner har alltid varit högst individuella och mångfacetterade då definitionerna är beroende av vad individer anser att fritid är. Detta gör att historiskt sett är fritid ett svårt begrepp att definiera (Haglund, 2001). Vad man dock vet är att definitionen för fritid började ändras mycket under industrisamhällets framväxt. Tidigare under bondesamhället hade fritid mest stått för "att vara frisk från en långvarig sjukdom", under industrisamhället representerades fritiden istället som den överblivna tiden då samtliga nyttiga göromål avverkats (Olson, 2010).

Det som hände i tiden mellan bondesamhället och industrisamhället var att tiden blev linjär. Industriarbetare kunde dela upp sin tid på annat sätt än tidigare, nu fanns förutbestämd tid för arbete, vila och fritid. Fritid förvandlades därmed till att vara arbetets motpol (Tebelius, 2012).

Under stenåldern ägnade människor en stor del av dagen till socialt umgänge och underhållning, i dagens mått mätt alltså fritid (Olson, 2010). Även om fritidsbegreppet ändrades i början av industrisamhället, betyder inte detta att fritid var något nytt påfund. Skillnaden blev endast att fritiden blev kategoriserad av tidsgränser när den tidigare varit flytande. Fritiden innan industrisamhället var mer svårdefinierad då det saknades tydliga gränser mellan social gemenskap, underhållning och produktion (Tebelius, 2012).

Olson (2010) och Tebelius (2012) skriver att i det moderna samhället ses fritiden som en restprodukt men erkänns ändå som viktig. Under 1930-talet satsade politikerna mycket på att utveckla "nyttiga nöjen", så som friluftsleder och kulturbyggnader där människor kunde vara hälsosamma och utveckla nya kunskaper. Författarna menar att tid som spenderades utanför arbetet skulle vara nyttig – då blev den även viktig.

Tebelius (2012) skriver att fritid idag anses vara nyttigt, Sverige har därför garanterat den genom lagstiftning. Det finns idag bestämda regler för hur mycket fritid människor ska få och när de ska få den – fritiden representeras av inarbetad tid. Fritid idag har blivit till ett koncept som påverkar människors känslor, handlingar och tänkande men människor kontrollerar inte själva när fritid inträffar (Tebelius, 2012). Viktigt i betraktandet av dagens fritid är att den definieras som fri, alltså att människor gör det de själva vill utan någon påverkan från andra. Det att går att ifrågasätta hur fria människor egentligen

är då fritiden tidsmässigt är lagstiftad (Haglund, 2001). Det har i dagsläget inte skett några större förändringar i synen på fritid än de som skedde i början av industrisamhället. I det stora hela ses fritid fortfarande som något vi ägnar oss åt när allt nyttigt är avklarat (Tebelius, 2012).

Fox och Klaiber (2006) skriver att genom tiderna har olika religioner och kulturer påverkat människors syn på fritid, fritid är därför kultur. När den äldre synen på fritid jämförs med den moderna skiljer sig människors meningar om vad fritid är – eftersom fritid alltid förändras. En likhet är dock att fritid alltid varit och ännu är individuellt. Att tänka på fritiden ur ett historiskt perspektiv gör så att dagens forskare bättre kan förstå begreppets mångfacetterade karaktär (ibid).

Fritid har alltid handlat om det sociala, oavsett tidsålder skriver Fox och Klaiber (2006). Fritidsforskare har därför alltid försökt att tolka begreppet i relation till andra människor och egna erfarenheter, något som är problematiskt eftersom fritidsbegreppet är flytande. Att begreppet fritid är flytande betyder att dess innebörd förändras utifrån samhällets kulturer och människors egna erfarenheter. Det betyder att en aktuell tolkning av fritid som begrepp idag kan vara inaktuell imorgon, fritidens betydelse i samhället kan när som helst ändra riktning (Fox & Klaiber, 2006).

Definition av fritid

Parr och Lashua (2004) skriver att fritid idag beskrivs som något individuellt, något som ska komma inifrån. Det ska alltså vara en tid då man gör det man själv vill utan påverkan från andra. Det är individens egen känsla för när den har fritid som skapar fritid, känslan i sig beror på individens kulturella bakgrund. Begreppet fritid går därmed inte att definiera åt andra eftersom det är kopplat till individens erfarenheter och känslor. Fritid handlar mest om individens attityder gentemot den verklighet som de lever i, det vill säga individens inställning mot bland annat familjeliv, religion, arbete och utbildning. Fritid blir till ett sinnligt tillstånd (ibid).

Fritid blir till den tid som individer har utanför obligatoriska sammanhang, vilket är en viktig tid som påverkar individers hälsa både psykiskt och fysiskt. Fritiden kan därför vara spirituellt utvecklande genom att erbjuda meningsfulla val för individer (Mannell, 2007). Meningsfulla val uppkommer när människor flyr världens krav, laddar sina batterier och då orkar ändra sina levnadssituationer (Watkins & Bond, 2007). Viktig fritid är en nödvändighet för den representerar avslappning, personlig utveckling, njutning och självvalda aktiviteter. Nödvändig fritid får människor att komma längre i sina liv då de mår bättre (Mannell, 2007).

Tebelius (2012) menar att begreppet fritid finns närvarande i nästan alla världens språk, så förutom att fritid är något högst individuellt har ordet också många olika betydelser. Detta gör begreppet fritid svårdefinierat. Förenklar man fritidsbegreppet betyder det för de flesta människor att fritid är den tid som människan själv råder över – den tid då människan utan känsla för plikter och andra måsten bestämmer vad den vill och inte vill göra (ibid).

Haglund och Anderson (2009) skriver att människan ser på fritid som en möjlighet att bestämma vad hon vill och inte vill göra är lika både för barn som för vuxna. Det är preferenserna kring aktiviteter som skiljer barn och vuxnas syn på fritid åt. Författarna menar att all forskning kring begreppet fritid är aktuell både för vuxna och för barn men deras intressen som representerar fritid är det inte. Vad som representerar fritid för en vuxen behöver inte göra det för ett barn. Vidare behöver inte ett intresse som representerar fritid för ett barn göra det för ett annat barn. Därför behöver barn själva få möjlighet att välja vad de ska göra på sin fritid för att fritiden ska existera för dem. Det är av intresse att höra barns röster när det kommer till begreppsdefinitionen av fritid eftersom definitionen är personlig och intressena mellan vuxna och barn olika (ibid).

Engwall och Söderlind (2003) skriver att barns fritid betraktas ofta av vuxna som problematisk, det gäller att engagera barnen i så många olika aktiviteter som möjligt. Aktiviteterna väljs oftast inte av barnen själva utan av föreningar, myndigheter, vårdnadshavare och andra vuxna. Barns fritid som vuxna utformat handlar mycket om att uppfostra och styra (ibid). Om barn spenderar sin fritid åt aktiviteter och fritidsintressen som vuxna bestämt åt dem, skulle det utifrån ett fritidsperspektiv kunna betyda att barn inte har någon fritid (Haglund & Anderson, 2009).

Parr och Lashua (2004) menar att fritid egentligen inte representerar någon verklig frihet varken för vuxna eller barn. Fritiden präglas av individers kulturella regler och förväntningar kring etik och moral, individer har alltid fritid under ett visst ansvar. Fritid innebär inte rätten att göra vad man vill med vem man vill. Människor behöver ta ansvar för sin fritid genom att

spendera den åt sådant som samhället anser är acceptabelt. För att få fritid måste man ta fritid (ibid).

Fritiden är utvecklande men det behöver inte betyda att den alltid är positiv för hälsan. Att ansvara för sin fritid betyder delvis att finna gynnsamma aktiviteter för kropp och själ (Mannell, 2007).

Fritid är språkliga processer där människors kulturella erfarenheter jämförs med varandra. Att studera begreppet fritid är att förstå människor och deras levnadssituationer. Det innebär att konstant tillägna sig ny kunskap om människor men samtidigt ta hänsyn till gårdagens meningar. Fritid har länge tolkats som "fria val". Vad som representerar fria val har däremot alltid varit olika från person till person. Varje människa har drömmar kopplad till den verklighet som människan lever i, fria val handlar om att förverkliga sina drömmar i relation till sin verklighet. Alltså öppna upp nya möjligheter för personlig utveckling (Fox & Klaiber, 2006).

Fyra sätt att definiera fritid

Det finns fyra återkommande sätt att definiera fritid på (Watkins & Bond, 2007). Dessa sätt är viktiga att beskriva när fritid undersöks som ett fenomen (Haglund, 2001). De fyra återkommande sätten gäller för både vuxna och barn (Haglund & Anderson, 2009) och presenteras här nedan (Watkins & Bond, 2007).

1. Fritid är den tid på dagen som blivit över, efter att det nyttiga görandet avklarats. Fritid är alltså onyttig tid, en tid som fylls med självunderhållning och avslappning.
2. När individer får bestämma över sin egen tid är det fritid. Fritid handlar om att prioritera sin tid, avklara sina skyldigheter och ta kontrollen över sin egen tid. Under fritiden ska individer få göra det de själva vill.
3. Fritid är att kunna fly undan omvärldens tryck. I livet uppkommer tryck på människor i form av krav, det finns ett behov att fly undan dessa krav. Att fly från omvärlden, att ändra sin levnadssituation och göra det man själv önskar. Fritid blir den tid som laddar batterier för att klara av vardagens tvång, fritiden är därför en nödvändighet.
4. Fritiden är en nödvändighet och är inte beroende av aktiviteter, utan av att få göra saker spontant. Fritid kan existera i alla vardagliga situationer, så länge de är självutvecklande och glädjande. Fritiden handlar om att se vardagens möjligheter och därmed är den tidlös. Är tiden självförverkligande är tiden fritid (Watkins & Bond, 2007).

Watkins och Bond (2007) skriver likt Haywood et al. (1995) att fritid kan definieras på fyra olika sätt, nämligen: Fritid som överbliven tid, fritid som aktiviteter, fritid som hjälpmedel och fritid som frihet. Watkins och Bond (2007) menar att det är det sista sättet att se på fritid, alltså fritid som frihet och som en del av hela vardagen är det mest kompletta sättet att betrakta fritid på. Det är dock det första sättet – att se på fritid som överbliven tid, som är det mest vanliga idag (Tebelius, 2012). Fox och Klaiber (2006) skriver att det finns ett behov av att studera begreppet fritid och dess betydelse, eftersom begreppet är flytande och förändrar sig i takt med människors utveckling. Att tolka fritid är därför alltid relevant (ibid).

Metod

Fallstudier som metod lämpar sig i undersökningar som utreder fenomenens värden och sammanhang, empiriska undersökningar som särskilt används när fenomen och dess sammanhang inte har några tydliga gränser (Yin, 2014). Därför valde vi i studien att inspireras av Yin, genom att undersöka begreppet fritid i en kvalitativ fallstudie. Metoden valdes då vi söker förståelse för hur barn kan uppfatta begreppet fritid.

Kvalitativa metoder består delvis av intervjuer (Ahrne & Svensson, 2011). Därför valde vi att genomföra två gruppintervju med samma barn som transkriberades och analyserades.

Gruppintervjufrågorna är semistrukturerade, dess upplägg är inspirerade av Bryman (2011). I första intervjun utgick vi från förutbestämda teman, se bilaga 2. Vi medtog då planerade frågor och lät barnen svara fritt, därefter ställde vi oplanerade följdfrågor – vilka varierade beroende på barnens svar. Vid andra intervjun med samma barn lät vi barnen ta del av deras tidigare svar och diskutera vidare kring dem.

I studien är det vad barnen anser att begreppet fritid är som är det viktiga, alltså barnens uppfattningar av begreppet fritid och exempel på när de har fritid. Genom att låta barnen beskriva vad de gör under sin fritid kan vi bättre förstå hur de uppfattar fritid. Vi analyserade det kvalitativa materialet mot tidigare forskning presenterad i vår bakgrund, vilket tydliggörs i vår diskussion.

Alla människor tolkar begreppet fritid olika (Haglund & Anderson, 2009). Vi menar att det är svårt att intervjua alla Sveriges barn från alla olika samhällsgrupper, därför valde vi att använda oss av en fallstudie och fokusera på en mindre grupp barn som har gemensamma faktorer. I denna studie utgörs fallet av en grupp av fyra barn. De gemensamma faktorerna är att barnen går i första klass i en liten skola någonstans i Sverige. Barnen går på samma fritidshem och har långa dagar, vilket betyder att de slutar efter klockan fyra på eftermiddagarna. Barnen kommer från välbärgade familjer där bägge föräldrar heltidsarbetar. Barnen är medlemmar i olika sportsliga föreningar. Vi undersöker hur barnen uppfattar begreppet fritid och uppmärksammat hur resultatet överensstämmer med forskningen presenterad i vår bakgrund.

Urval

I studien utgår vi från våra barns tillgänglighet, därmed väljs tid och plats som tjänar studiens syfte samt är lättillgänglig för samtliga medverkande (Yin, 2014). Därför valde vi att utföra fallstudien på ett fritidshem någonstans i Sverige, där fyra barn som samtliga har långa dagar i verksamheten

medverkade. Vi valde att intervjua barn på fritidshem eftersom de då är samlade och tillgängliga. Studiens fritidshem valdes eftersom dess pedagoger delar vår åsikt om att det är viktigt att undersöka hur barn uppfattar fritid. Vi valde att studera barnen som går i första klass eftersom alla barnen är inskrivna på fritidshemmet och vi kunde säkerställa att de redan kände varandra. Till deras vårdnadshavare skickades ett missiv ut där vi förklarade studiens tillvägagångssätt och syfte samt bad om tillåtelse att intervjua deras barn. Av de vårdnadshavare och barn som godkände studien lottades fyra stycken barn med längre dagar ut.

Dahl och Ackesjö (2011) skriver att det finns fördelar med att intervjua barn i grupp. Barnen får tillsammans reflektera över frågorna, hjälpa varandra att minnas och formulera sig. När intervjuer sker på fritidshem får även barn stöd av varandra, då de redan är bekanta. I grupp liknas intervjun mer ett samtal, som underlättar för barnen att prata fritt inför forskare. Tanken med gruppintervjuer är att alla barn ska få komma till tals (ibid).

Gruppstorleken översteg ej fyra, eftersom vi ansåg att det annars skulle vara svårt att låta alla barn komma till tals. Vi valde att endast intervjua en grupp barn eftersom begreppet fritid definieras olika av olika människor (Parr & Lashua, 2004). Vi studerar dessa barns tolkning av begreppet fritid mer utförligt istället för att ytligt undersöka en större grupp.

Genomförande

Vi började med att skicka ut ett missiv, där vi förklarade syftet med vår studie och bad om vårdnadshavares och deras barns tillåtelse att medverka. Av de som godkände studien med ett undertecknat missiv valdes fyra ut.

På fritidshemmet fick vi hjälp av en verksam pedagog med att välja ut barn med långa dagar. Att pedagogen redan var bekant med barnen underlättade också för oss då vi lottade fram våra barn och säkerställde att kontakten mellan dem var bra, enligt Dahl och Ackesjös (2011) text.

Två semistrukturerad gruppintervju genomfördes. Intervjun spelades in med två diktafoner för att säkerställa ljudkvalitén (Ahrne & Svensson, 2011). Intervjunorna pågick i 40 minuter vardera. Vi började den första intervjun med att presentera oss genom att berätta vem vi var och vad vi gjorde där. Barnen fick också presentera sig och sedan påbörjades intervjun utefter formuläret i bilaga 2. Under den andra intervjun började vi med att spela upp tidigare delar från första intervjun och utgick inte från några redan förplanerade intervjufrågor. Istället fick barnen efter varje uppspelad sekvens diskutera om vad de hört att de själva sagt och lägga till eller ändra något i sina utsagor. De sekvenser som valts ut ur intervjun var de som sammanfattade vårt resultat, att fritid för barn först är fritid när den är social, aktiv, utvecklande och förhandlingsbar.

Det inspelade materialet transkriberades därefter ordagrant. Transkriberingarna analyserades kvalitativt genom upprepade läsningar och jämförelser med forskningen presenterad i vår bakgrund. Detta för att finna ut om barnens uppfattningar överensstämmer med bakgrundens forskning om hur fritid kan tolkas av olika människor. Under intervjuerna följdes vi åt, då Nilsson och Waldemarson (2007) skriver att verbal kommunikation kan uppfattas olika av olika människor. Genom att vara två kunde vi ställa följdfrågor från olika utgångspunkter för att förstärka materialet. Vi upprepade också barnens svar ofta för att låta barnen ändra eller lägga till information i sina svar, om de skulle känna att vi missförstått. Intervjuerna ägde rum i ett separat grupprum. En avskild, ostörd och lugn miljö.

Validitet och reliabilitet

När man undersöker hur barn uppfattar begreppet fritid, är det viktigt att det är just barns röster som görs hörda (Klerfelt & Haglund, 2011). Studiens validitet stärks av att vi vänt oss direkt till barnen med våra frågor. Intervjufrågornas formulering är sådan att barnen fritt fick berätta om fritid och inte styras av oss, se frågorna i bilaga 2.

I enlighet med studiens syfte undersöks barnens uppfattningar av begreppet fritid. Vi förstår svårigheten med att som vuxen försöka tolka barnens perspektiv. I gruppintervjuerna försökte vi ta hänsyn till detta genom att upprepa barnens utsagor och säkerställa att vi förstått dem rätt, vi gav dem möjlighet att korrigera sina svar.

En undersökning ska vara möjlig att återupprepa (Karlsson, 2007). Därför testade vi våra intervjufrågor på två barn innan studiens gruppintervjuer genomfördes, för att vara säkra på att barnen förstod våra frågor och att frågorna inte var ledande.

I studien behandlar vi utvalda barns uppfattningar av begreppet fritid, studien är inte till för att generalisera vad alla barn tycker att begreppet fritid står för. Thurén (2007) skriver att studiers reliabilitet är beroende av kvaliteten på undersökningarna och validiteten är att det relevanta är det som undersökts. Genom vår kvalitativa undersökning har vi tagit hänsyn till detta.

Forskningsetiska frågor

Vi har följt Vetenskapsrådets (2002) fyra huvudkrav, informations-, samtyckes-, och konfidentialitets- och nyttjandekravet. Studiens syfte har informerats till alla medverkande vårdnadshavare och barn. De har informerats om sin bestämmelserätt – att deras medverkan när som helst kan avbrytas. Alla insamlade uppgifter har lovats att hållas så konfidentiellt som möjligt och endast användas i forskningsändamål.

Namnen på barnen är påhittade och könsneutrala i enlighet med vad Ahrne och Svensson (2011) skriver, nämligen att det är viktigt att inte använda benämningar som visar på en ojämlik maktfördelning.

Analysens genomförande

Vi spenderade några veckor åt efterforskningar genom att läsa studentlitteratur och vetenskapliga artiklar kring hur begreppet fritid kan tolkas av olika människor. Vi ansåg efterforskningarna som viktiga för analysen eftersom vi innan dem läst vad Rohlin (2011) skriver, att fritid inte tolkas lika av alla. Därefter transkriberade vi genomförda gruppintervjuer, för att kunna analysera det empiriska materialet genom återupprepade läsningar. Vi sammanställde mönster och jämförde dem med vår forskningsbakgrund för att se om barnens tolkningar av begreppet fritid stämde överens med den forskning vi tagit del av.

Metoddiskussion

Den valda metoden tycker vi fungerade bra i relation till studiens syfte. Barnen berättade med stöd av varandra om begreppet fritid, i enlighet med Dahl och Ackejös (2011) text. Samtalsklimatet i gruppen var bra då barnen redan kände varandra, något som hjälpte dem att oblygt och detaljrikt kunna samtala om sin fritid inför oss.

Att fokusera på hur en mindre barngrupp definierar fritid var lärorik och intressant. Till framtida forskning skulle det vara intressant att jämföra olika barngruppers definitioner med varandra. Vi ser på studien som en början vilken är i behov av en fortsättning. Utifrån vårt resultat kan nya intervjufrågor formuleras för att vidga fortsatta studier. Att undersöka hur fler barngrupper i jämförelse med varandra tolkar uppfattar fritid skulle vara mycket tidskrävande men likväl eftersträvansvärt.

Barnen i intervjuerna påverkades av varandra i sina svar. Det kan vara av intresse att intervjua barn enskilt såväl som i grupp i fortsatta studier, för att kunna jämföra svaren. I enskilda intervjuer finns alltid en risk att intervjupersonen anpassar sina svar efter vad den tror att intervjuaren vill höra, så även i grupp som i enskilda intervjuer påverkas svaren av andra. Vi finner vår valda metod passande eftersom fritid för de intervjuade barnen huvudsakligen är en social företeelse, att de anpassar sin fritid efter sina kamrater förs tydligt fram i vårt resultat.

Resultat/Analys

Kapitlet innehåller tio underrubriker. I de nio första kapitlen handlar analysen om vad barnen beskriver att de gör på sin fritid. Det tionde kapitlet är en sammanfattning om hur barnen beskriver fritidsbegreppet.

Aktiviteter med ansvar

Analysen visar att alla fyra barn beskriver aktiviteter som innebär någon form av ansvar. Det kan exempelvis vara att medverka i idrottsaktiviteter eller ansvara för husdjur. Barnen är aktiva med ansvar.

Barnens nämnda fritidsaktiviteter är nyttiga, i den meningen att de strävar efter att förbättra resultat i idrottsliga sammanhang eller ansvara för en annan varelses välmående. Barnen tar ansvar under sin aktiva fritid och vill utvecklas på något sätt, antingen i sina egna prestationer eller genom att hjälpa andra må bra.

Barnen nämner aldrig vila eller avslappning som viktigt under deras fritid. Att vara aktiv är för dem det huvudsakliga oavsett vad de är aktiva med. Barnens fritid representeras därmed främst av personlig utveckling som uppnås inom aktiva sammanhang. Aktiva sammanhang kan uppkomma överallt så som på idrottsträningar, i ansvar över husdjur, på fritidshemmet eller i lek. Det viktiga för när fritid inträffar är inte platser, utan aktiviteter, ansvarstagande och personlig utveckling. Det framkommer i den första intervjun när vi frågar barnen vad de tycker om att göra:

- Hockey (Robin, 1:a intervjun).
- Vara med mina kaniner (Charlie, 1:a intervjun).

I citatet ovan ger barnen uttryck för fritidsintressen som innehåller ansvar. Robin tränar mycket för att förbättra sina idrottsliga prestationer och Charlie ansvarar för sina husdjur.

På liknande sätt visar analysen av den andra intervjun att barnen tydliggör att de fortfarande utför aktiviteter med ansvar men att aktiviteterna förändras med årstiderna. De planerade aktiviteterna är desamma året runt, de oplanerade förändras. Med planerade aktiviteter menar vi aktiviteter som vuxna är inblandade i, med oplanerade aktiviteter menar vi de aktiviteter som barnen själva väljer. I citaten från den andra intervjun beskriver barnen aktiviteter som tyder på att det är så kallade nyttiga aktiviteter som barnen gör:

- Vi gör fortfarande samma saker på fritids (Tintin, 2:a intervjun).

- Spelar innebandy (Kim, 2:a intervjun).
- Och hackar is (Robin, 2:a intervjun).

I citatet ovan förklarar barnen att deras aktiviteter inte förändras mycket under tiden men att några aktiviteter kan tillkomma som har med årstider att göra.

Spel och tävling

I analysen framkommer att fritid hemma och fritid på fritidshemmet liknar varandra i barnens beskrivningar, vilket visar på att fritid inte är platsbundet. Oavsett om barnen är hemma eller på annan plats går deras fritidsaktiviteter ut på att utveckla sig fysiskt och psykiskt. Barnen tävlar ofta mot varandra för att se vem som kommit längst i utvecklingen, det spelar ingen roll om det handlar om att måla en häst eller vinna en match – även om idrotten framstår vara den främsta fritidssysselsättningen, något som framkommer i den första intervjun när vi frågar barnen om vad de helst gör på fritids:

- Att köra parkour och spela innebandy (Kim & Robin, 1:a intervjun).

I citatet ovan kommer Kim och Robin överens om att de helst spenderar sin fritid år idrottsliga aktiviteter. Parkour är en sport där omgivningen används som hinderbana och Kim och Robin hoppar mellan de olika objekt som finns där. Parkour är därför något som de bägge kan ägna sig åt överallt och när som helst.

Det sociala

Analysen visar att det sociala är en stor del av barnens fritid, det är viktigt för barnen att vara tillsammans med andra. Barnens svar visar alltså att fritid är tid då de får handla aktivt, självutvecklande, socialt och att miljön inte nödvändigtvis är det viktiga.

I analysen framkommer fritid hemma likt fritid på fritids för barnen handla om att utveckla sina sociala relationer. Hemma sker utveckling tillsammans med familjemedlemmar och kamrater, på fritids tillsammans med verksamhetens pedagoger och åter kamrater. Barnen styrker att fritid finns på liknande sätt i olika situationer och omgivningar.

- Vara med kompisar (Charlie, 1:a intervjun).
- Leker med kompisar (Tintin, 1:a intervjun).

I citatet ovan berättar Charlie och Tintin att det viktigaste under fritiden är att vara tillsammans med kamrater.

Det framkommer i analysen att barnen har fritid oavsett om de är hemma eller på fritids. Åter menar barnen att platsen inte är viktig för vad som utgör fritid,

utan att fritid istället utgörs av ett visst innehåll. Det visas när vi frågar dem om tycker att de har fritid på fritids:

Charlie tänker en stund.

- Ja (Charlie, 2:a intervjun).

I citatet ovan är Charlie inte osäker utan tänker igenom den tidigare diskussionen som förts. Därefter svarar Charlie med eftertryck.

Ledare och följare

Under första intervjun delar barnen upp sig. Analysen visar att barnen håller sig till den kamrat som de har mest gemensamt med. Fritiden är förhandlingsbar, istället för att beskriva fritid individuellt beskriver barnen den tillsammans. Inom barnens uppdelningar finns en ledare och en följare, ledaren är den som avgör mest vad som representerar fritid.

- Eh, jag brukar rita och så brukar jag pyssla och eh... vara ute och leka (Tintin, 1:a intervjun).
- Jag brukar rita och pyssla... (Charlie, 1:a intervjun).

Tintin viskar till Charlie.

- Också brukar jag vara ute (Charlie, 1:a intervjun).

I citatet ovan börjar Tintin med att förklara sina fritidsaktiviteter. När det sedan är Charlies tur upprepas endast det Tintin sagt till en viss del, Tintin rättar där Charlie. Charlie lägger till att de brukar vara ute.

I analysen av den andra intervjun framstår det från barnens beskrivningar att det fortfarande finns ledare och följare. Barnen visar fortfarande att fritiden är en förhandlingsbar tid där det viktigaste är kompisrelationer. För att positivt utveckla relationerna till varandra innehåller fritidsaktiviteterna mycket samarbete, de utförs tillsammans även om aktiviteterna har valts endast av ledaren.

- Vi gör garnbollar (Robin, 2:a intervjun).
- Vi gör en tillsammans (Kim, 2:a intervjun).

I citatet ovan är det Robin som är ledaren. Robin bestämmer sig för att göra garnbollar och Kim tar efter.

I analysen framkommer det att det viktiga för barnen är att få dela sin fritid med en kamrat. Så pass viktigt att de inte vill byta platser efter att de funnit

varandra under första intervjun. Kamrater betyder mer än fritidsaktiviteter, det är enklare att ändra intressen än att byta kamrater. Barnen är beredda att uppoffra sina åsikter om vilka aktiviteter som representerar fritid för att komma bättre överens med sina kamrater. Fritid framstår därför vara något förhandlingsbart och föränderligt. Barnens sociala relationer skapar fritid, inte barnens verkliga intressen. Intressena kommer efter vem man väljer att vara med.

- Jag och Kim måste sitta tillsammans (Robin, 1:a intervjun).

I citatet ovan vägrar Robin och Kim byta plats med de andra barnen.

I analysen av den andra intervjun visar barnen på vikten av att göra samma saker som ledaren. Att uppoffra sina egna intressen för det sociala samspelet är en självklarhet. Kim visar på detta då Robin tycker väldigt mycket om att köra parkour, därför gör Kim också det även om det inte nödvändigtvis är hans huvudsakliga intresse. Det framkommer när vi frågar barnen om det spelar någon roll vad man gör när man är tillsammans med sina kamrater:

- Ja, det gör det (Kim & Robin, 2:a intervjun).
- Ja, det spelar jättemycket roll (Tintin, 2:a intervjun).
- Man kan köra parkour då (Kim, 2:a intervjun).

I citatet ovan menar barnen att det spelar roll vad man gör tillsammans med sina kamrater. Kim vet att Robins huvudsakliga intresse är att köra parkour och ger detta som ett exempel på saker som de kan göra tillsammans, även om Kim vid andra tillfällen föredragit andra aktiviteter.

Här sker en överenskommelse mellan barnen om vad som är viktigt att göra på fritiden. I analysen framkommer att det är viktigt att göra samma sak som sin valda kamrat, vara aktiv och utvecklas inom valt område.

- Eh, jag skulle vilja göra... (Kim, 1:a intervjun).

Robin viskar till Kim.

- Ta fram en studsatta och hoppa (Kim, 1:a intervjun).

Vi frågar Robin vad han skulle vilja göra:

- Samma som Kim (Robin, 1:a intervjun).
- Baka (Tintin, 1:a intervjun).

- Jag skulle vilja baka pepparkakor (Charlie, 1:a intervjun).

I citatet ovan väljer barnen tydligt samma aktivitet som sin valda kamrat.

Vilotid

Analysen av den andra intervjun understryker åter vikten av kamrater. Fritid kan vara något man har individuellt, alltså på den egna tiden. Fritiden behöver inte delas med andra men barnen menar att det är bättre om den gör det. De sociala relationerna är det viktigaste inom fritiden. Utan kamrater uttrycker barnen att fritiden är sämre, då känner de att de inte har något att göra. Det finns för barnen alltså bättre och sämre fritid, enskild fritid är sämre än gemensam fritid.

Analysen visar att fritid utan kamrater blir vilotid även om barnen inte uppfattar det så. Barnen själva ser på vilotid som tråkig tid, tid de egentligen önskar fylla med något annat. För barnen är inte vila något som sker under fritiden. Det visar barnen då vi frågar om de måste vara med sina kamrater under deras fritid:

- Ja, det måste man (Robin, 2:a intervjun).
- Nej det måste man inte, men det är ju bra ifall man är det, så man har något att göra (Tintin, 2:a intervjun).

Vi undrar vad de gör om de inte är med kamrater:

- Då sitter jag bara (Kim, 2:a intervjun).
- Jag ligger i soffan och gör ingenting (Tintin, 1:a intervjun).

I citaten ovan visar barnen på vikten av att vara tillsammans med sina kamrater under fritiden. Det går att vara ensam med det är ingenting barnen föredrar. De nämner vila men tycker att de behöver det, vila är något barnen spenderar tid på i väntan på annat.

Regler

Analysen visar att fritid kommer med regler oavsett var fritiden sker. På fritidshemmet får barnen inte baka när de vill. Barnen får inte heller hoppa studsmatta då detta regleras av personalen på fritidshemmet. Reglerna säger att aktiviteter med stora chanser att göra sig illa inte är tillåtna. Vilka regler som gäller bestäms av vuxna men är förhandlingsbara för barnen. Fritiden är alltså aldrig färdigutvecklad, barnen önskar alltid fler aktiviteter som tänjer på redan satta gränser. Fritid för barnen går ut på att skapa nya vägar mellan vad som är tillåtet och inte för att nå egna mål.

I analysen framkommer att när barnen kan ta ut fritid bestäms av vuxna oavsett miljö. Exempelvis är det på skolan och på fritids de verksamma pedagogerna som bestämmer när barnen har rätt att ta ut fritid, hemma är det vårdnadshavarna och på träningen är det tränaren. Vuxna bestämmer vad som är viktigt att göra, barnen måste avklara det viktiga innan de får lov att ta ut fritid. Det visar sig när vi undrar vad barnen tycker är fritid på fritids:

- När man är klar med allt, då är det fritid. Då kan man fråga fröken om man kan få bygga (Robin, 1:a intervjun).

Vi undrar barnen tycker att de vuxna är de som bestämmer:

- Ja (Alla barnen, 2:a intervjun).

I citaten ovan förklara Robin att fritid på skolan inträffar först när verksamhetens personal bestämmer att barnen kan ta fritid. Barnen tycker att det alltid är vuxna som bestämmer när de får ta fritid.

Analysen visar att tiden på fritidshemmet för barnen är fritid men även på fritidshemmet finns det regler. Detta betyder att barnens fritid alltid kantas av vuxnas regler. Det spelar ingen roll om barnen är i klassrummet, hemma, på träningen eller på fritidshemmet. Det som ändras i olika situationer är hur hårda reglerna är, inte reglernas existens. Barnens fritid kan utspela sig vart som helst och när som helst, fritiden anpassar sig efter omgivningens krav. Att fritiden anpassas till omgivningens krav utnyttjas av vuxna, barnen beskriver hur vuxna ger dem fritid som belöning för avklarat arbete. För barn finns fritid överallt, för vuxna är fritid överbliven tid.

Barnen vet om när vuxna ger dem fritid. De vet att när de avklarat vuxnas krav belönas de med fritid. Barnen framstår i analysen på detta sätt vara duktiga fritidsförhandlare.

- Ja, man får inte göra riktigt jättemycket vad man vill, men man får ju göra vad man vill som står på tavlan (Tintin, 1:a intervjun).

I citatet ovan förklarar Tintin att barn måste följa regler men att följa regler ändå kan uppfattas som att välja fritt.

I analysen framkommer att under fritidsförhandlingar utvecklar barnen tillvägagångssätt för att kunna påverka sin fritid. De vuxna tillåter barnen att öva förhandlingsmetoder för att kunna få sin egen vilja igenom. När barnens fritidsförhandlingar lyckas leder det till ökat individuellt ansvar och fler val. Barnens fritidsförhandlingar strävar efter att ge dem mer makt över sina fritidsval.

- Ibland brukar jag göra så min mamma är ute och springer och pappa jobbar. Då brukar jag ta godis (Tintin, 1:a intervjun).

I citatet ovan visar Tintin på hur man kan förhandla.

- Man kan tjata, då brukar det gå (Kim, 2:a intervjun).
- Ja, det är mitt tips (Kim, 2:a intervjun).
- Ja, mitt med. För att om man tatar då orkar dom inte lyssna och då får man det (Tintin, 2:a intervjun).
- Jag tycker det är kul om pappa får ont i huvudet, för då säger han nästan ja till allting (Robin, 2:a intervjun).

Citatet ovan är ytterligare ett exempel på ett tillgängligt förhandlingssätt, tjt. Något som baren tydliggör under andra intervjun.

Miljöer, föremål och lojalitet

I citatet ovan förklarar Charlie och Tintin att sociala relationer är viktigt. Vem de är social med beror på vart någonstans de befinner sig.

Analysen visar att under fritiden påverkas barnens aktiviteter av tillgången till saker. Barnens fritidsaktiviteter anpassas därför efter omgivningars utbud. Exempelvis pysslar barnen på fritidshemmet och hemma leker de med kommersiella leksaker – med kommersiella leksaker menar vi leksaker som visas i reklamkampanjer. Fritiden hemma påverkas av reklam och fritiden på fritidshemmet av pedagogers förplanerade aktiviteter. Vad de vuxna erbjuder barnen, barnens miljö, deras familj och kamrater är vad barnen anpassar sin fritid kring.

Att fritiden anpassas efter kamrater visas i analysen exempelvis genom att Charlie leker andra lekar med sitt yngre syskon än med sina kamrater. Vem man spenderar fritiden med är åter viktigare än vad man gör. Fritiden är därför oberoende av ålder då den är anpassningsbar. Barnen samarbetar i skapandet av fritidsaktiviteter med dem som ingår i deras kamratgrupper. Att välja vad fritiden ska innehålla handlar därför om vilka man är tillsammans med, vart någonstans man befinner sig och hur uppdaterade de är inom det kommersiella.

I analysen av den första intervjun framstår att det i barngruppens uppdelning finns olika kunnande om det kommersiella. Kamratgruppens fritid påverkas av vad barnen kan och av vad barnen har tillgång till. Robin och Kim har tillgång till teknik och kan därför spela *Minecraft* tillsammans, ett äventyrsspel för datorer och konsoler där spelaren ensam eller tillsammans med andra utforskar, integrerar och bygger i världar. Charlie och Tintin har tillgång till

andra kommersiella leksaker och tillhör därför en annan kamratgrupp. Skillnaden är stor då Charlie och Tintin tar avstånd från att medverka i diskussionen kring *Minecraft*.

- Spelar *Minecraft*, spelar hockey och skjuter på rampen, ja det är vad jag vet (Robin, 1:a intervjun).

I citatet ovan ger Robin exempel på fritidsaktiviteter som Robin själv föredrar. Fritidsaktiviteterna är samtliga beroende av det kommersiella – alltså det som Robin måste köpa, exempelvis teknik eller en hockeyklubb.

Analysen av den andra intervjun förstärker intrycket av att fritiden påverkas av de olika sakerna som barnen har tillgång till och deras kunnande om det kommersiella. Under detta intervjutillfälle har Tintin precis fyllt år och fått en surfplatta och en smartphone. Tintin har därför börjat spela tekniska spel och kommer överens med Robin och Kim. Dessa tre har tillgång till andra saker än vad Charlie har. Skillnaden under andra intervjun är att bara Charlie tar avstånd från att medverka i diskussionen.

- Man kan spela Ipad och på telefon (Tintin, 2:a intervjun).
- Det är roligt (Kim, 2:a intervjun).

Citatet ovan är en del av diskussionen som Charlie tog avstånd från.

Kamratrelationerna överstiger i analysen vikten av att barnen har liknande kommersiellt kunnande. Tintin märker att Charlie tagit avstånd från diskussionen. Tintin tar ögonkontakt med Charlie och förklarar att de kan spela tillsammans och hjälpa varandra. Tintin och Charlies kamratrelation är lojal och utvecklande, de uppmärksammar utanförskap och lär varandra om nya kunskaper.

- Då kan man faktiskt hjälpa varandra på spelet (Tintin, 2:a intervjun).

I citatet ovan förklarar Tintin att man kan hjälpa varandra utvecklas samtidigt som man kommer längre i tekniska spel. Tintin riktar sin kommentar direkt till Charlie och försöker få med denne i diskussionen.

Att ha likvärdigt kunnande som sina kamrater om det kommersiella är viktigt under fritidens aktiviteter men inte det viktigaste, visar analysen. I analysen av den andra intervjun framstår åter barnens kamratrelationer vara det viktigaste, om kamrater inte delar intressen eller kunskaper förhandlas nya aktiviteter fram. Att komma överens är viktigare än vad man gör. Detta visar sig när vi frågar barnen vad de leker med icke tekniska leksaker:

- Nej, det är tråkigt (Tintin, 2:a intervjun).
- Det är barnsligt (Kim, 2:a intervjun).
- Ja (Charlie, 2:a intervjun).

Barnen blir tysta och funderar en stund.

- Jag brukar låta kompisen bestämma. Fast jag inte vill det så får den ändå bestämma (Tintin, 2:a intervjun).

Vi undrar vad man gör om kamraten inte vill spela:

- Ja, då tittar man på TV och Minceraft på TV och om man inte vill göra det kör man parkour och om man inte vill det... (Robin, 2:a intervjun).

Robin blir avbruten.

- Om man inte vill det så spelar man hockey (Kim, 2:a intervjun).

I citatet ovan ses att Charlie leker utan tekniska leksaker, vilket de andra helst inte gjorde. När Tintin märker att Charlie inte deltar i leken med det tekniska blir denne tyst en stund och förhandlar därefter in Charlie med hjälp av de andra barnen.

Fritid som underhållning eller utveckling

I analysen uppkommer fritiden inte alltid vara något som är roligt. För Robin är det viktigast att fritiden är utvecklande. Robin skiljer sig därmed från sina kamrater då de tycker underhållning är det viktigaste. Fritid går inte att definiera lika åt alla. Även om barnen håller med varandra i mycket och tillsammans skapar aktiviteter, finns underliggande meningar om varför man gör aktiviteterna som skiljer sig åt. Fritid kan därför av kamratgrupper representeras av samma aktiviteter men av olika bakomliggande orsaker till genomförandet. Att Robin finner utveckling vara viktigt under fritiden visar sig när vi frågar om han idrottar för att han tycker det är kul:

- Nej, för att det vad heter det nu, jag får en tia för varje målgivande passning, fattar du? (Robin, 1:a intervjun).

Citatet ovan visar att det för Robin är det viktigt att nå mål under sin fritid, att göra mål är utvecklande och utveckling är viktigare än att ha roligt under sin fritid.

Analysen visar att det för Robin är viktigare att utvecklas än vad det förekommer vara för Robins kamrater. Fritid handlar inte bara om utveckling utan avancerad utveckling för Robin, Robin har krav på sig själv att bli bättre,

att komma längre och tillsammans med andra vara nöjd över sina prestationer. Fritid för Robin handlar mycket om självförverkligande. Något som visar sig under först intervjun när vi frågar om Robin gör det för att det är roligt eller för att tjäna pengar:

- Ja, och jag kanske får åka upp i en högre grupp sa min tränare. (Robin, 1:a intervjun).

I citatet ovan förklarar Robin att det är viktigt att utvecklas i sina idrottsliga prestationer så att man kan komma längre i sin valda idrott.

Barnen håller på med idrottsaktiviteter. I analysen framstår Tintin, Charlie och Kim inte vara lika engagerade som Robin men känner ändå ett visst ansvar gentemot sin träning. Var det ett tag sedan barnen gick på sin träning är det viktigt att de går tillbaka. Barnen tillåter sig endast missa ett visst antal träningstillfällen. Det är barnen själva som bestämt att de ska börja träna men att fortsätta träningen handlar om att inte göra vuxna besvikna. Barnen säger att välja träning är fritid, att träna är inte fritid. Att utvecklas under sin fritid går därför ut på att ta sitt ansvar, när barnen tar ansvar måste de agera inom vissa gränser.

- Nä, och sen har det blivit att jag inte gått någon gång och då måste jag börja gå igen (Tintin, 1:a intervjun).

I citatet ovan förklarar Tintin att har man inte gått på sin idrottsträning på ett tag är det viktigt att man börjar gå igen.

Gränser

Åter visar analysen att fritid handlar om ansvar. Det finns saker barnen får och inte får göra. Barnen är väl medvetna om existerande regler men vill ändå förhandla om dem. De önskar därför göra otillåtna saker på sin fritid för att kunna ändra på sin levnadssituation. Fritiden blir till den tid då gränser testas och omformuleras. Barnen är medvetna om hur långt de kan testa gränser utan att gå för långt men det hindrar dem inte från att önska aktiviteter utanför ramarna. Något som visar sig när vi undrar vad barnen skulle vilja göra hemma:

- Eh, vilja? Ja, jag skulle vilja åka kickbike inne (Kim, 1:a intervjun).

I citatet ovan önskar Kim tänja på gränserna så pass mycket att Kim får åka kickbike inne.

I analysen framstår barnen bestraffas om fritidsreglerna tänjs för mycket. Barnen vet att fritid handlar om att visa hänsyn för kulturella regler. Dessa kulturella regler sträcker sig exempelvis från vad som är tillåtet att göra hemma, på skolan eller på träningen. Detta visar sig under båda intervjuerna

när vi frågar vem som bestämmer gränser för aktiviteter och vad som händer när barnen tänjer på dem för mycket:

- Mamma och pappa. Mest pappa för han tjarar på mig och jag tjarar på han. Han blir arg på mig (Kim, 1:a intervjun).
- Ja, han skriker (Kim, 1:a intervjun).
- Om mamma och pappa åker bort ställer dom timern på två timmar, men då brukar jag ställa den på en och en halv timme. Då hinner jag plocka undan innan dom ser det (Robin, 2:a intervjun).

I citatet ovan beskriver barnen vilka som sätter gränser, hur de håller gränserna och hur de kan bestraffas om de inte håller dem.

En sammanfattning om vad fritid är

Analysen visar att barnen tycker att fritid handlar om att få göra egna val, gör man inte egna val har man inte fritid. Fritid för barnen är den tid som ligger utanför obligatoriska göromål förutbestämda av vuxna. Analysen visar dock att barnen alltid har något obligatoriskt från vuxna att följa, oavsett om det handlar om göranden eller regler. Utifrån barnens uppfattning av fritid, att "man får göra vad man vill", går det att ifrågasätta om barnen ens har fritid. Barnen får aldrig riktigt göra som de vill, utan deras fritid handlar alltid om ansvar. Något som visas när vi frågar barnen om vad fritid är:

- Att man får göra vad man vill (alla barnen, 1:a intervjun).
- Man får göra vad man vill om mamma och pappa inte är hemma (Robin, 2:a intervjun).

Vi undrar om man verkligen får göra vad man vill:

- Vi gör det för dom inte är hemma. Jag brukar ta godis och titta på TV (Robin, 2:a intervjun).
- Det brukar jag med (Tintin, 2:a intervjun).

Analysen av de två gruppintervjuerna ger en samstämmig bild av att fritid för barnen först och främst handlar om sociala relationer. Barnen försöker alltid komma överens med sina kamrater även om de behöver offra önskade fritidsaktiviteter. Fritid är fritid om innehållet är utvecklande, aktivt och förhandlingsbart. Barnen vet om att det alltid finns regler men om de ändå känner frihet i sina val, tolkar de det som fritid "att de får göra vad de vill". Fritid handlar inte om ålder eller miljöer, men påverkas av det då barnen formar sin fritid utifrån den egna verkligheten. Alltså fri från vuxnas krav, var barnen befinner sig någonstans och kamratrelationer.

Fritid för Sveriges barn går inte definiera lika. Det går att förstå att fritid för dem handlar om "att få göra vad man vill". Gör vad man vill innebär olika saker för olika barn, men studiens teman representerar likheterna.

Diskussion

I studien visas att fritid för barnen är den tid när de får göra vad de själva vill. Fritid är den tid då barnen inte behöver utföra andras måsten, om de inte själva väljer att göra det. Fritid representeras av känslan av att ha frihet och är inte detsamma som verklig frihet. Barnen vet att det finns regler de måste följa och accepterar detta. För barnen uppkommer känslan av frihet när de får vara sociala, utvecklas personligt, vara aktiva och kunna förhandla kring sina situationer. Kapitlet består av tre underrubriker som behandlar detta.

Fritid är när man får göra vad man vill

Definitionerna av fritid har alltid varit mångfacetterade enligt Haglund (2001). För barnen i studien inträffar fritid när man får göra vad man vill, vilket gör begreppet fritid svårdefinierat i enlighet med vad Haglund skriver. I studien förekommer det lika många sätt att se på fritid som det medverkar barn. Varje barn tolkar "när man får göra vad man vill" olika och det behöver inte betyda att aktiviteter är helt och hållet självvalda. I analysen visar barnen att de ofta väljer andra aktiviteter än vad de själva helst vill göra, för att kamraten vill göra något annat. Att få göra det man själv vill handlar ibland om att välja aktivitet, ibland om att välja plats och ibland om att välja att avstå från att välja. Det barnen vill förändras efter situationer och är aldrig något statiskt. Att beskriva begreppet fritid med att det är "när man får göra vad man vill" förklarar därför inte begreppet utan bevisar endast hur komplicerat, föränderligt och individuell fritid faktiskt är.

Analysen visar att den tid då barnen känner att de får göra det de själva vill, inte egentligen handlar om någon verklig frihet. I människans kulturer finns det regler och måsten, de vuxna bestämmer över barnen som endast tillåts förhandla om sin fritid. Eftersom barnen i studien alltid måste förhandla är fritiden inte fri, fritiden är inte deras att fritt utforma utan den är alltid styrd av någon annan. Därför handlar inte fritid om någon verklig frihet, utan Haglund (2001) skriver att fritid uppstår när det finns en känsla av att vara fri, det finns en känsla av att omgivningens krav stängs ute och att tidens fokus endast ligger på det man själv vill göra. För barnen i studien handlar därför fritid inte om att verkligen "få göra det man själv vill", utan mer av känslan om att barnen får göra det de själva vill. Barnens fritid representeras därför inte av någon verklig sanning utan av en inre känsla. Fritid är en känsla. Haglund (2001) skriver att detta sätt att betrakta fritid på redan är känt sedan tidigare, fritid representerar känslan av den fria tiden men behöver inte innebära någon verklig frihet. Haglund ifrågasätter om människan någon gång verkligen är fri? Tebelius (2012) skriver att människan inte ens bestämmer när den ska ha fritid. Hur fritiden förs och när den sker är därför något styrt, att göra vad man vill är problematiskt.

Fritiden är styrd

Barnen i studien accepterar att fritiden är något styrt. Barnen vet att de inte får göra riktigt vad de vill utan att de måste välja aktiviteter inom ramarna för vad som är tillåtet av samhället. Att göra "vad man vill" handlar inte för barnen om att ta avstånd från regler och ansvar utan om att tillåtas tänja på gränser och förhandla om sin egen frihet. Barnens förhandlingar är alltid rimliga, de handlar om mer tid till lek, mer godis eller att få testa nya aktiviteter. Barnen låter bli att förhandla om sådant som samhället inte tillåter, alltså om att få bryta mot lagar eller kulturella beteenderegler. Barnen tar ansvar och följer de regler som de vet inte är förhandlingsbara. Fritidens frihetskänsla handlar alltså inte om verklig frihet, utan Parr och Lashua (2004) skriver att den skapas av människors verklighetsinställning. Analysen visar att barnens frihetskänsla uppkommer när de är sociala, utvecklas personligt, är aktiva och med rimlighet kan förhandla kring sina situationer.

I studien uppkommer inte något nytt sätt att definiera fritid på. Resultatet liknar tidigare forskning presenterad i bakgrunden. Olson (2010) skriver att modern fritid främst representeras av sociala utbyten, vilket stämmer överens med analysen. Barnen prioriterar främst sina sociala kontakter, det är deras kamratrelationer som är det viktigaste. Barnen i studien förhandlar lika mycket med vuxna som de gör med sina kamrater, även om förhandlingarna inte ser lika ut. Med vuxna förhandlar barnen främst om regler, med kamrater förhandlar barnen främst om aktiviteter. Barnen tar hellre avstånd från aktiviteter de önskar utföra än från sina kamrater. I förhandlingarna med kamrater visar analysen att det handlar om att finna gemensamma intressen och inte om att lyckas övertala någon annan att göra det man själv vill. Det sker alltid förhandlingar i barnens kamratrelationer, men det är kamratrelationerna som är det viktigaste under barnens fritid.

Mannell (2007) skriver att fritid handlar om att få välja egna aktiviteter, att få utvecklas, göra meningsfulla val och känna njutning. Att få förhandla sig fram till att kunna göra meningsfulla val och därigenom utforma sina egna aktiviteter är en del av hur barnen är aktiva och utvecklas. Analysen visar att barnen alltid strävar efter någon form av utveckling som inträffar när de har roligt, att de då får känna njutning.

Fritidsbegreppet är flytande

Forskning om hur vuxna definierar fritid stämmer överens med hur barn definierar fritid (Haglund & Anderson, 2009) men det är ändå viktigt att alltid studera fritidsbegreppet. Fox och Klaiber (2006) skriver att fritidsbegreppet är flytande och även om det är sig likt idag behöver det inte vara det imorgon. Det författarna uttrycker stämmer överens med studiens resultat. Studien visar på att forskningen som finns mot vuxna idag är aktuell mot barnens sätt att uppfatta fritid på. Barnen påverkas av sina erfarenheter och de kulturer som

finns kring dem men försöker förhandla sig framåt inom ramarna för vad som är tillåtet. Att alltid förhandla sig framåt borde betyda att det ständigt sker förändringar. Barnen håller sig inom ramarna för vad som av andra anses vara acceptabelt och inte. Om något inte anses vara acceptabelt går förhandlingarna framåt långsamt. Därför tar det tid för fritidsbegreppet att förändras men det förändras likväl.

Människor definierar fritid på fyra sätt; som överbliven tid, tid att bestämma över själv, tid att fly från världens krav och tid existerande i alla vardagliga sammanhang (Watkins & Bond, 2007). Analysen visar att detta stämmer överens med barnens fritidsdefinitioner, men barnen är beroende av vart de befinner sig och ändrar sin fritidsdefinition därefter. Exempelvis är fritid på skolan för barnen överbliven tid och när barnen tillåts förhandla kring fritidens regler uppkommer fritid då de bestämmer över sig själv. Barn definierar fritid i likhet med vuxna men håller sig inte alltid till att definiera det på samma sätt, de anpassar sig efter sin omgivning. Engwall och Söderlind (2003) skriver att vuxna är de som formar barns fritid. Hur fritiden formas beror på den vuxne och hur denne tycker att barn behöver uppfostras och styras (ibid). Det blir en nödvändighet att som barn anpassa sin fritidsdefinition efter omgivningen. Barns fritid styrs konstant olika av vuxna. Att inom pedagogiska miljöer lyssna på den definition barnen vill ha gentemot fritid blir därför viktigt. I studien framstår det som om det är alltför lätt att tvinga barnen överta de vuxnas definitioner.

Referenser

- Ahrne, G., & Svensson, P. (2011). *Handbok i kvalitativa metoder*. (1. uppl.) Malmö: Liber.
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (2., [rev.] uppl.) Malmö: Liber.
- Dahl, M., & Ackesjö, H. (2011). Det bästa med fritids var att kompisarna var där. I Klerfelt, A., & Haglund, B. (red.). (2011). *Fritidspedagogik: fritidshemmets teorier och praktiker*. Stockholm: Liber.
- Delaryd, C. (2011, september). När blir den aktiva fritiden överaktiv?. *Svenska Dagbladet*. Tillgänglig : <http://www.svd.se/nyheter/idagsidan/barn-och-unga/mandag-barn-klagar-hos-bris-over-aktivitetsstress-26-9-6490738.svd>, hämtad 2014-12-29, klockan 20:02.
- Engwall, K., & Söderlind, J. (2003). Barn, tid och framtid. I Banér, A. (red.), (2003). *Barns fritid*. Stockholm: Centrum för barnkulturforskning, Univ..
- Fox, K. M., & Klaiber, E. (2006). Listening for a Leisure Remix. *Leisure Sciences: An Interdisciplinary Journal*, 28(5), 411-430.
- Haglund, B., & Anderson, S. (2009). Afterschool Programs and Leisure-Time Centres Arenas for Learning and Leisure. *World Leisure Journal*, 51(2), 116-129.
- Haglund, B. (2001). *Fritidsvetenskap En Kunskapsöversikt (IPD-rapport, 2001:13)*. Göteborg: University of Gothenburg.
- Haywood, L., Kew, F., Bramham, P., Spink, J., Capenerhurst, J., & Henry, I. (1995). *Understanding Leisure*. Cheltenham: Stanley Thornes Ltd.
- Karlsson, R. (2007) Om att verifiera undersökningsresultat. I Dimenäs, J. (Red.). (2007). *Lära till lärare. Att utveckla läraryrket – vetenskapligt förhållningssätt och vetenskaplig metodik*. Stockholm: Liber.
- Klerfelt, A., & Haglund, B. (red.). (2011). *Fritidspedagogik: fritidshemmets teorier och praktiker*. Stockholm: Liber.
- Mannell, R. C. (2007). Leisure Health and Weil-being. *World Leisure Journal*, 49(3), 114-128.
- Nilsson, B., & Waldemarson, A. (2007). *Kommunikation: samspel mellan människor*. (3., [omarb.] uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Olson, H. –E. (2010). *Fri tid eller fritid?: fritidens idéhistoria ur ett framtidsperspektiv*. Täby: Institutet för fritidsvetenskapliga studier/Fritidsvetarna.
- Olsson, C. (2010, februari). Hur ser barnen på fritids?. *Forskning*. Tillgänglig: <http://www.forskning.se/nyheterfakta/teman/fritidshem/tiofragorochsvara/hurserbarnenpafritids.5.2ac1d9f612b59a0254b80001467.html>, hämtad 2014-12-29, klockan 20:02.
- Parr, M. G., & Lashua, B. D. (2004). What is Leisure?: The Perceptions of Recreation Practitioners and Others. *Leisure Sciences: An Interdisciplinary Journal*, 26(1), 1-17.
- Rohlin, M. (2011). Fritidspedagogik och Lärande. I Pihlgren, A.S. (red.), (2011). *Fritidshemmet: fritidslärares uppdrag på fritidshemmet och i skolan*. (1. uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Skolverket. (2014). *Allmänna råd för fritidshem*. Stockholm: Skolverket.

- Tebelius, U. (red.), (2012). *Fritid i senmoderna samhällen*. (1. uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Thurén, T. (2007). *Vetenskapsteori för nybörjare*. (2., [omarb.] uppl.) Stockholm: Liber.
- Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Watkins, M., & Bond, C. (2007). Ways of experiencing Leisure. *Leisure Sciences: An Interdisciplinary Journal*, 29(3), 287-307.
- Yin, R. K. (2014). *Case study research: design and methods*. (5. ed.) London: SAGE.

Bilaga 1 Missiv

Hej!

Vi är två studenter som heter Johanna och Frida. Just nu går vi vår sätte och sista termin på Mittuniversitetet i Härnösand. Vi utbildar oss till fritidslärare och ska skriva en C-uppsats, alltså genomföra en vetenskaplig undersökning. Undersökningen ska handla om barns beskrivningar av begreppet "fritid". De barn som medverkar i vår undersökning kommer vara anonyma och samtlig insamlad information kommer endast användas i uppsatsskrivandet.

Vi ser gärna se att ditt barn får medverka i vår undersökning. Det skulle innebära att du eller ni som vårdnadshavare, tillsammans med ert barn ger tillåtelse att barnet medverkar på en gruppintervju. Med gruppintervju menas att tre till fem barn tillsammans får frågor om fritid. Intervjun kommer spelas in och sedan transkriberas, därefter raderas samtliga ljudfiler.

Vårdnadshavare och barn som valt att delta i undersökningen har under hela undersökningens gång rätt att ändra sitt val – alltså att inte delta. Data där barnet medverkat kommer inte längre användas.

Vid funderingar kontakta gärna oss

Johanna Pernu
Tel:
jope1028@student.miun.se

Frida Lundström
Tel:
fril1202@student.miun.se

Vårdnadshavares namn, datum och ort

Barnets namn

.....
Skriv under om du som vårdnadshavare godkänner att ditt barn medverkar i undersökningen.

Bilaga 2 Intervjufrågor

1. **Berätta om er själva.**
  - Vilken klass går ni i?
  - Vart bor ni?
  - Vad tycker ni om?

2. **Kan ni berätta vad ni gör på fritids?**
  - Vad skulle ni vilja göra på fritids?
  - Vad bestämmer ni över på fritids?
  - Vad av det är fritid?

3. **Kan ni berätta vad ni gör hemma?**
  - Vad skulle ni vilja göra hemma?
  - Vad bestämmer ni över hemma?
  - Vad av det är fritid?

4. Vad är fritid för er